

OKRUGLI STOL

SKLADIŠTENJE ENERGIJE U FUNKCIJI FLEKSIBILNOSTI ELEKTROENERGETSKOG SUSTAVA I INTEGRACIJE OIE

XEnergy – Mreža za promicanje žena u energetskej tranziciji

Zagreb, 7. lipnja 2024.

&

Doprinos skladištenja energije fleksibilnosti nužnoj za prihvat OIE

**Lahorko Wagmann
HERA**

Fleksibilnost je nužna za prihvata OIE

EES EU-a kao i Hrvatske trebat će sve više fleksibilnosti zbog ambicioznih ciljeva integracije OIE

Potrebe za fleksibilnošću rastu eksponencijalno kada je udio OIE u instaliranoj snazi proizvodnje EES-a >74 % (Energy Transition Expertise Centre (EnTEC), Study on Energy Storage, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2833/333409>)

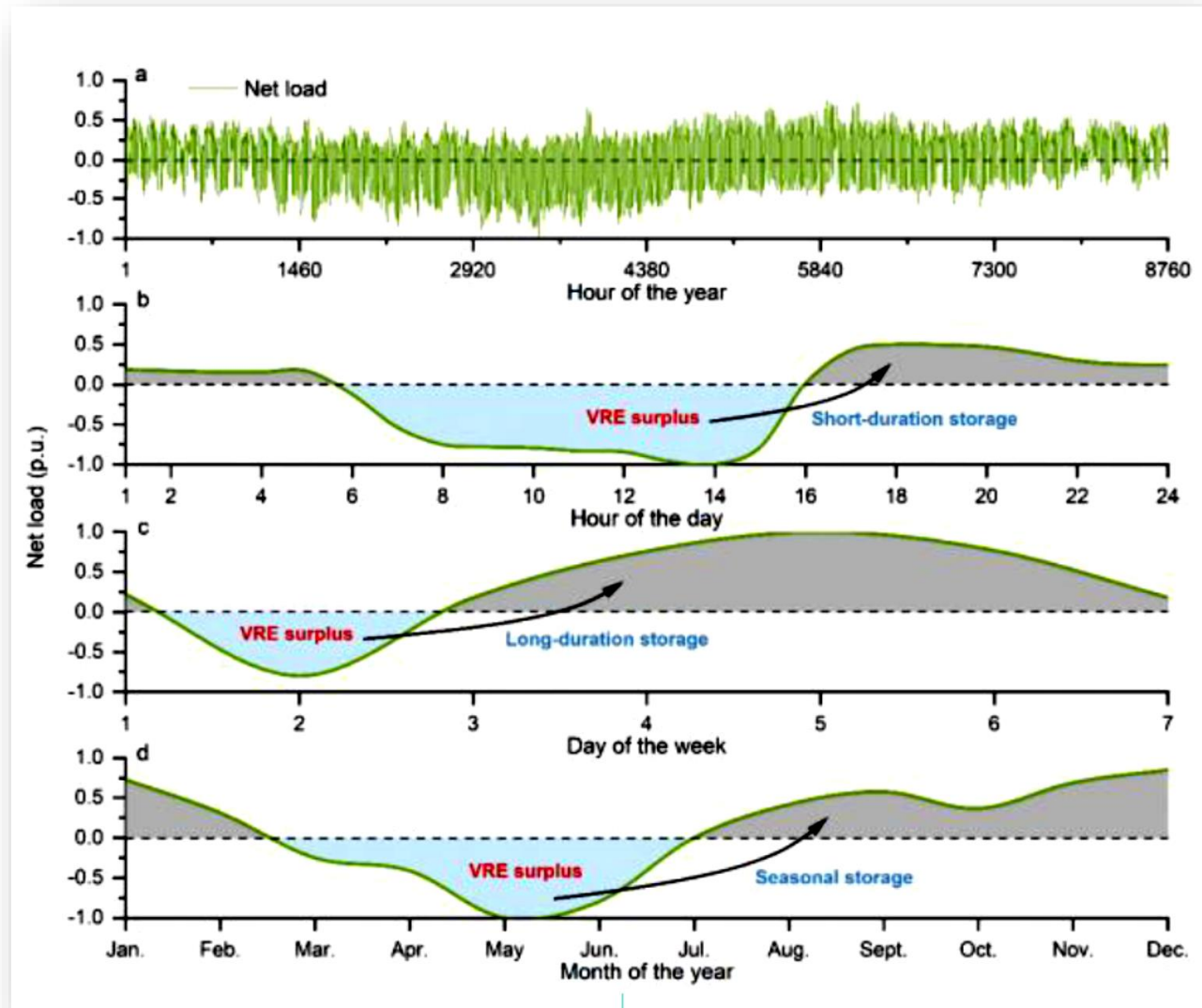
Postrojenja za skladištenje energije (PSE) omogućavaju fleksibilnost i mogu poduprijeti integraciju OIE

Potrebe za fleksibilnošću u ovisnosti o vremenu

Kratkotrajno skladištenje (dan)
BSEE

Dugotrajno skladištenje (tjedan)
HE, RHE

Sezonsko skladištenje (mjeseci)
H2

Primjenjivost izvora fleksibilnosti

Options for stabilizing RES system	Suitability			Assessment	Suitability for long-term storage?	
	Intra-day	Intra-month	Seasonal			
Over-supply	Reduce supply	Shut down RES		<ul style="list-style-type: none"> Technically feasible Inefficient, losses of investment 	✗	
	Sector coupling		Power-to-material (P2M)		<ul style="list-style-type: none"> No reconversion to power possible In R&D stage 	✗
			Power-to-gas (P2G)		<ul style="list-style-type: none"> Technically feasible in number of use cases Currently high investment cost 	✓
		Power-to-heat			<ul style="list-style-type: none"> Efficient, discharge only to heat (not power) possible Suitable for short-term balancing only 	
Under-supply	Store and discharge	Battery	Compressed air, flywheel		<ul style="list-style-type: none"> Technically feasible Only short-term supply economically viable 	✗
		Pumped hydro	Hydro reservoir (Scandinavia; Alps; ...) incl. interconnectors		<ul style="list-style-type: none"> Limited storage capacity due to natural limitations 	✗
	Reduce demand ¹	Demand side management (DSM)		<ul style="list-style-type: none"> Consumption pattern only allows for limited shift within day 	✗	
	Increase supply	Structural renewables oversupply		<ul style="list-style-type: none"> Technically feasible Highly inefficient and capital intensive, losses of investment 	✗	
		Conventional backup (e.g., gas plants)		<ul style="list-style-type: none"> Feasible if power generation is decarbonized (e.g., pre-combustion CCS) 		

Dodane vrijednosti primjene PSE-a

Podrška integraciji OIE

Podrška elektrifikaciji i dekarbonizaciji

Smanjenje cijene električne energije

Podrška fleksibilnosti i stabilnosti

Povećanje otpornosti i pouzdanosti EES-a

Podrška otklanjanju zagušenja i odgađanje troškova investicija

Podrška razvoju mjesta za električno punjenje

Osnaživanje krajnjih kupaca i korisnika mreže

Neke od mogućih primjena PSE-a

Usluge proizvodnji

- Arbitraža i dugoročno spremanje energije (odgoda predaje u mrežu)
- Minimizacija ograničavanja proizvodnje
- Osiguravanje vršnog kapaciteta

Podrška aktivnom kupcu

- Smanjenje vršnog opterećenja
- Prilagođavanje preuzimanja energije iz mreže
- Kompenzacija jalove snage
- Rezervno napajanje

Pomoćne usluge sustavu

- FCR (primarna rezerva)
- aFRR (sekundarna rezerva)
- mFRR (tercijarna rezerva)
- FFR (fast frequency response)
- Podrška regulaciji napona
- N-1
- Crni start
- Upravljanje zagušenjima
- Odgoda investicija u mrežu

Kategorije PSE-a

Veliki

- **crpne/reverzibilne HE** → RHE Velebit (276/-240 MW), CHE Fužine (4,5/-6,5 MW), RHE Lepenica (0,8/-1,2 MW), CS BUŠKO BLATO (1,65/-1,6 i 3,5/-3,4) MW), RHE Blaca (500 MW), RHE Vrdovo (540 MW)
- **veliki baterijski spremnici** → kontejner(i) u blizini TS ili iza OMM-a proizvodnog postrojenja → SE VIS (3,5MW elektrana, 1 MW (1,44 MWh) BSEE), BSEE IE Energy 66 MW, BSEE Lužnica (80 MW)

Mali

- **komercijalni spremnici** → BEES iza OMM-a kupca s vlastitom proizvodnjom ili iza OMM-a proizvođača → optimalizacija korištenja električne energije proizvedene u vlastitom proizvodnom postrojenju (odgađanje predaje u mrežu)
- **kućni spremnici** → BEES iza OMM-a korisnika postrojenja za samoopskrbu → optimalizacija korištenja proizvedene energije u postrojenju za samoopskrbu
- **V2G mjesta za električno punjenje** → baterije električnih vozila → mogućnost vraćanja električne energije u mrežu

Djelatnost skladištenja energije

ZOTEE članak 16 → MINGOR izdaje **energetsko odobrenje** za postrojenje za skladištenje energije

ZOTEE članak 25. stavak 11. → **nema dvostrukih naknada** (L komponenta i G komponenta)

ZOTEE članak 48. → uređuje **djelatnost skladištenja energije** → **potrebna dozvola** od HERA-e

ZOTEE članak 48- stavak 3. podstavak 1. → zbroj instaliranih snaga postrojenja za skladištenje energije s vlastitim OMM-om **veći od 500 KW** → **treba dozvola za obavljanje djelatnosti skladištenja energije**

ZOTEE članak 48. stavak 4. → ako je postrojenje za skladištenje energije **iza OMM-a aktivnog kupca** → ne smatra se djelatnošću skladištenja energije

ZOTEE članak 48. stavak 6. → **obveza pružanja pomoćnih usluga** operatoru sustava

Najvažniji uvjeti za stjecanje dozvole za obavljanje energetske djelatnost skladištenje energije (Pravilnik o dozvolama za obavljanje energetske djelatnosti)

Registracija za obavljanje djelatnosti kod trgovačkog suda

Dokaz o vlasništvu ili pravu korištenja postrojenja za skladištenje energije

Uporabna dozvola ili neka druga isprava temeljem koje se postrojenje može koristiti

Popis radnika (**najmanje jedan zaposleni**)

Definicija skladištenja → kolizija članaka 3. i 48. ZOTEE-a

ZOTEE članak 3. stavak 1. podstavak 93. → skladištenje energije je odgađanje konačne uporabe električne energije do trenutka kasnijeg od onog u kojem je proizvedena ili pretvorba električne energije u oblik energije koji se može skladištiti, skladištenje takve energije i naknadna pretvorba takve energije u električnu energiju **ili njezina uporaba kao nositelja energije → znači toplinski bojleri jesu postrojenja za skladištenje → postupak priključenja kao za postrojenje za skladištenje**

ZOTEE članak 48. stavak 1. → električna energija može se skladištiti u postrojenju u kojem se električna energija pohranjuje pretvorbom u neki drugi oblik energije, a podrazumijeva reverzibilne elektrane, crpne elektrane, električne kotlove sa spremnikom, toplinske pumpe, baterijske spremnike elektrolizatore sa spremnikom vodika i ostale uređaje **u koje se električna energija može pohraniti, u nekom obliku, te kasnije predati u prijenosnu ili distribucijsku mrežu → znači toplinski bojleri nisu postrojenja za skladištenje → postupak priključenja kao za krajnjeg kupca**

Skladište i tarife → kolizija članka 46. i 48. ZOTEE-a

ZOTEE članak 46. stavak 14. → Proizvođač električne energije na obračunskom mjernom mjestu RHE za potrebe crpnog (pumpnog) rada i operator skladišta energije na mjernom mjestu postrojenja za skladištenje energije ne smatraju se krajnjim kupcima u smislu odredbi ovoga Zakona, osim u dijelu koji se odnosi na plaćanje naknade za korištenje prijenosne i/ili distribucijske mreže. → **Znači da skladište na svom OMM plaća tarifu kao krajnji kupac za distribuciju i prijenos ako je na distribucijskoj mreži odnosno tarifu za prijenos ako je na prijenosnoj mreži → energiju može nabavljati na VP tržištu → nema opskrbljivača ni naknade za OIE**

ZOTEE članak 48. stavak 8. → Operator skladišta energije na obračunskom mjernom mjestu postrojenja za skladištenje energije ne smatra se krajnjim kupcem u smislu odredbi ovoga Zakona, osim u dijelu vlastite potrošnje. → **Znači da skladište na svom OMM ne plaća tarifu kao krajnji kupac → energiju može nabavljati na VP tržištu**

Opći uvjeti za korištenje mreže i opskrbu električnom energijom → Operator skladišta plaća tarifu **kao krajnji kupac** u ovisnosti od mjesta OMM-a (prijenos ili distribucija), a ne **plaća tarifu za G-komponentu**

PSE i priključenje na mrežu

ZOTEE članak 48. stavak 15. → Naknade za priključenje PSE-a na mrežu moraju biti utemeljene na **stvarnim troškovima tehničkog priključenja na mrežu** u smislu preuzimanja električne energije iz mreže, bez podlijevanja nerazmjernim administrativnim postupcima ili troškovima.

Metodologija za utvrđivanje naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu članak 11. → Naknada za priključenje na mrežu PSE-a preko posebnog obračunskog mjernog mjesta jednaka je **stvarnom trošku** izgradnje priključka

Pravila o priključenju na prijenosnu/distribucijsku mrežu → prepoznaju postupak u slučaju priključenja PSE-a **preko posebnog OMM-a**

MPPS članak 166. stavak 2. → PSE može biti priključeno na prijenosnu mrežu **samo preko zasebnog obračunskog mjernog mjesta**

MPDS → čeka se donošenje novih mrežnih pravila distribucijskog sustava

Ostala otvorena pitanja

Naknada za korištenje mreže da ili ne → ako PSE u potpunosti izuzmu od mrežarine, što ih potiče na optimalno korištenje mreže?

Dinamičke tarife ili eksplicitna nabava usluga fleksibilnosti? → CEER preporučuje statičke tarife + eksplicitna nabava fleksibilnosti

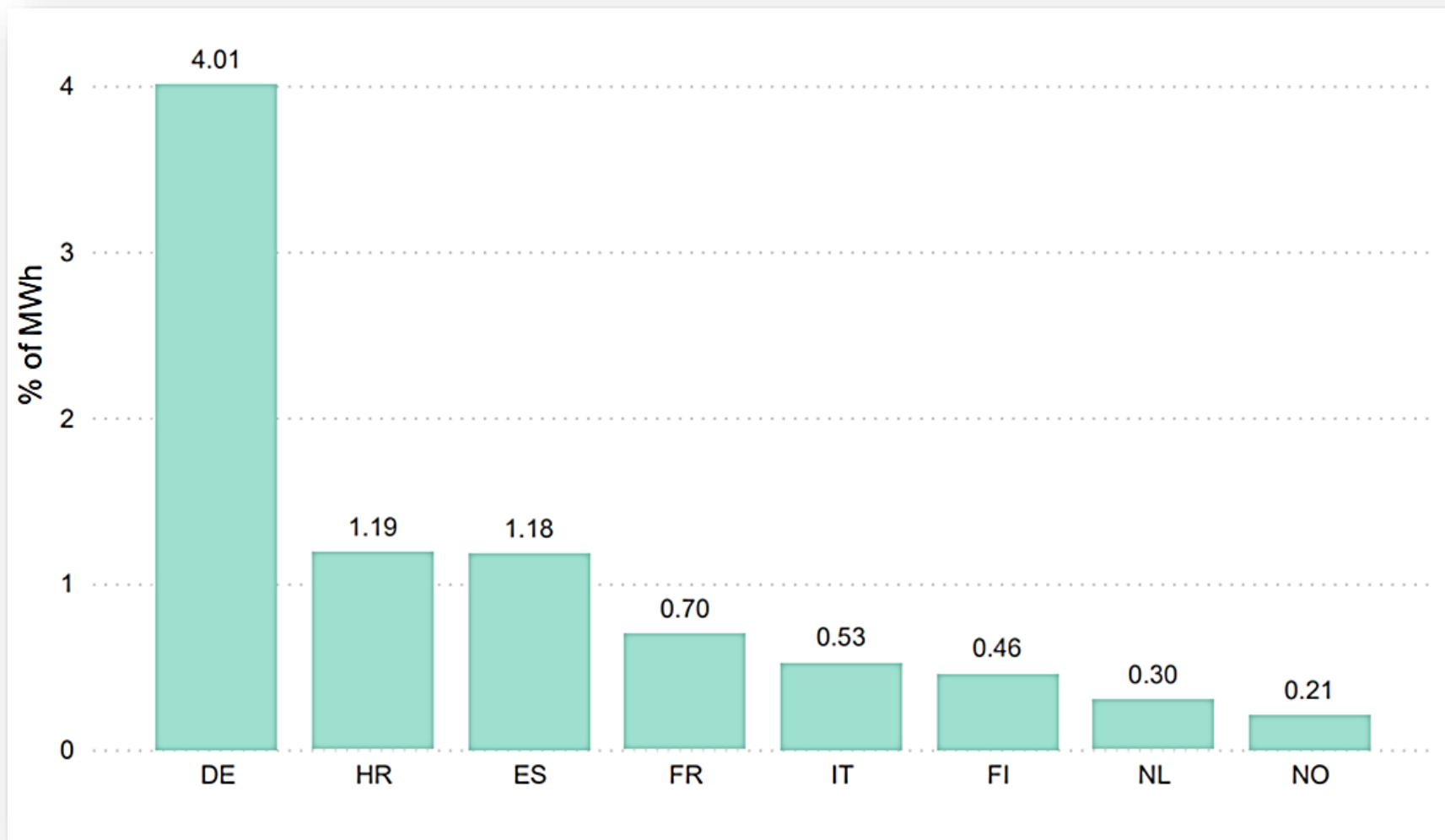
Vlasništvo operatora nad PSE-om? → nije dopušteno ZOTEE-om, osim iznimno ako se radi o u potpunosti integriranoj mrežnoj komponenti, uz suglasnost regulatora (ako je dokazano da nitko drugi neće kako se ne bi suzbijalo tržište)

PSE iza OMM-a proizvođača i obavljanje djelatnosti skladištenja → treba li posebno OMM za PSE, kolika je priključna snaga u smjeru preuzimanja na OMM-u proizvođača

Potrebe HOPS-a za pomoćnim uslugama

Usluga	Otvoreno tržište	Potrebe		Cijene	
		2024.	j.m.	2024.	j.m.
FCR					
aFRR za povećanje (58 MW)	HEP	513.360	MW	20,21	€/MW
aFRR za smanjenje (58 MW)	HEP	513.360	MW	23,41	€/MW
mFRR uravnoteženje za povećanje (100 MW)	Uglavnom HEP	878.400	MW	8,85	€/MW
mFRR uravnoteženje za smanjenje (120 MW)	Uglavnom HEP	1.054.080	MW	8,16	€/MW
mFRR za sigurnost (130 MW)	Otvoreno	1.141.920	MW	6,55	€/MW
RHE Velebit kompenzacijski rad	HEP	5.479	h	1.212,50	€/h
Crni start	HEP	8.784	h	37,05	€/h
Otočni pogon	HEP	8.784	h	107,51	€/h
Regulacija napona i jalove snage					
Fleksibilnost za upravljanje zagušenjima					

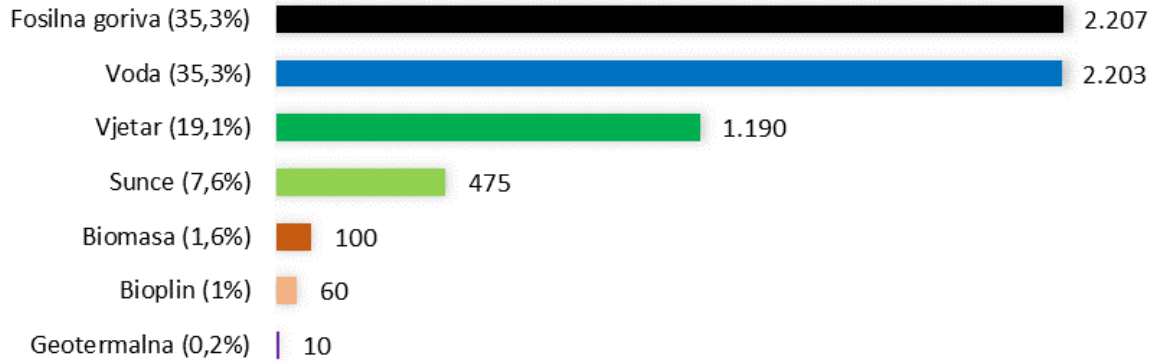
Ograničavanje proizvodnje OIE izraženo u % proizvodnje OIE (bez HE) u 2023.

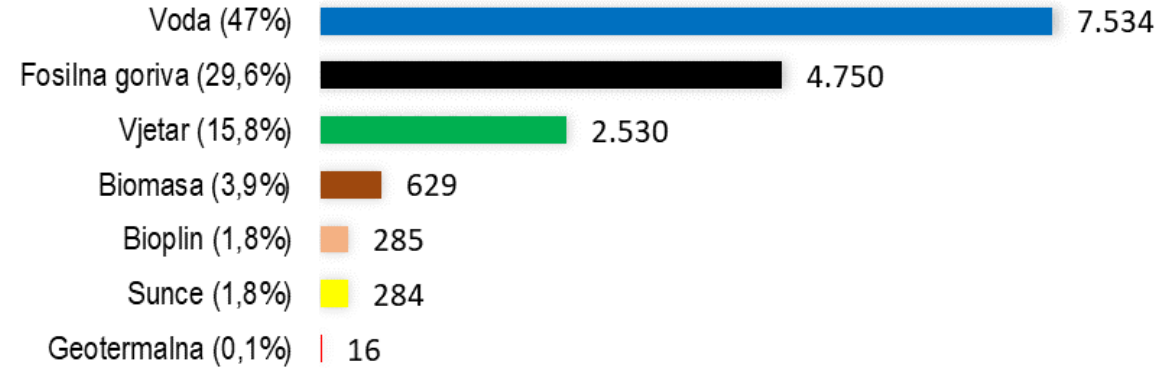

Priključna snaga proizvodnih postrojenja po izvoru u hrvatskom EES-u na kraju 2023. godine

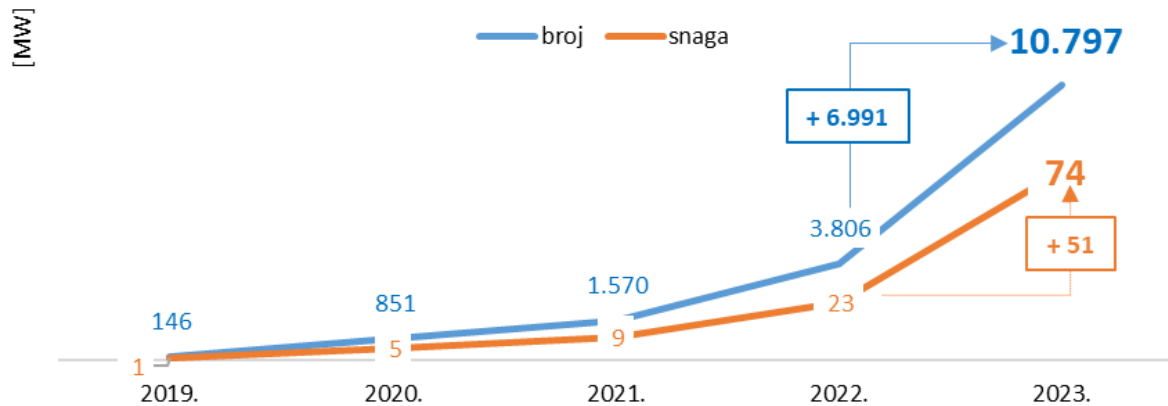
[MW]

Udio pojedinih primarnih izvora u električnoj energiji predanoj u hrvatski EES u 2023. godini

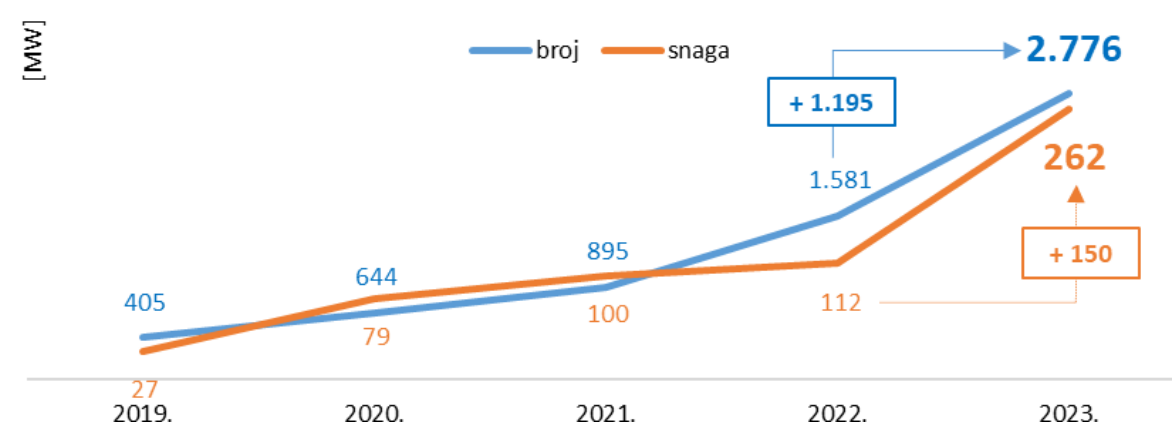
[GWh]

Broj i priključna snaga u smjeru predaje u mrežu korisnika postrojenja za samoopskrbu na kraju 2023. godine

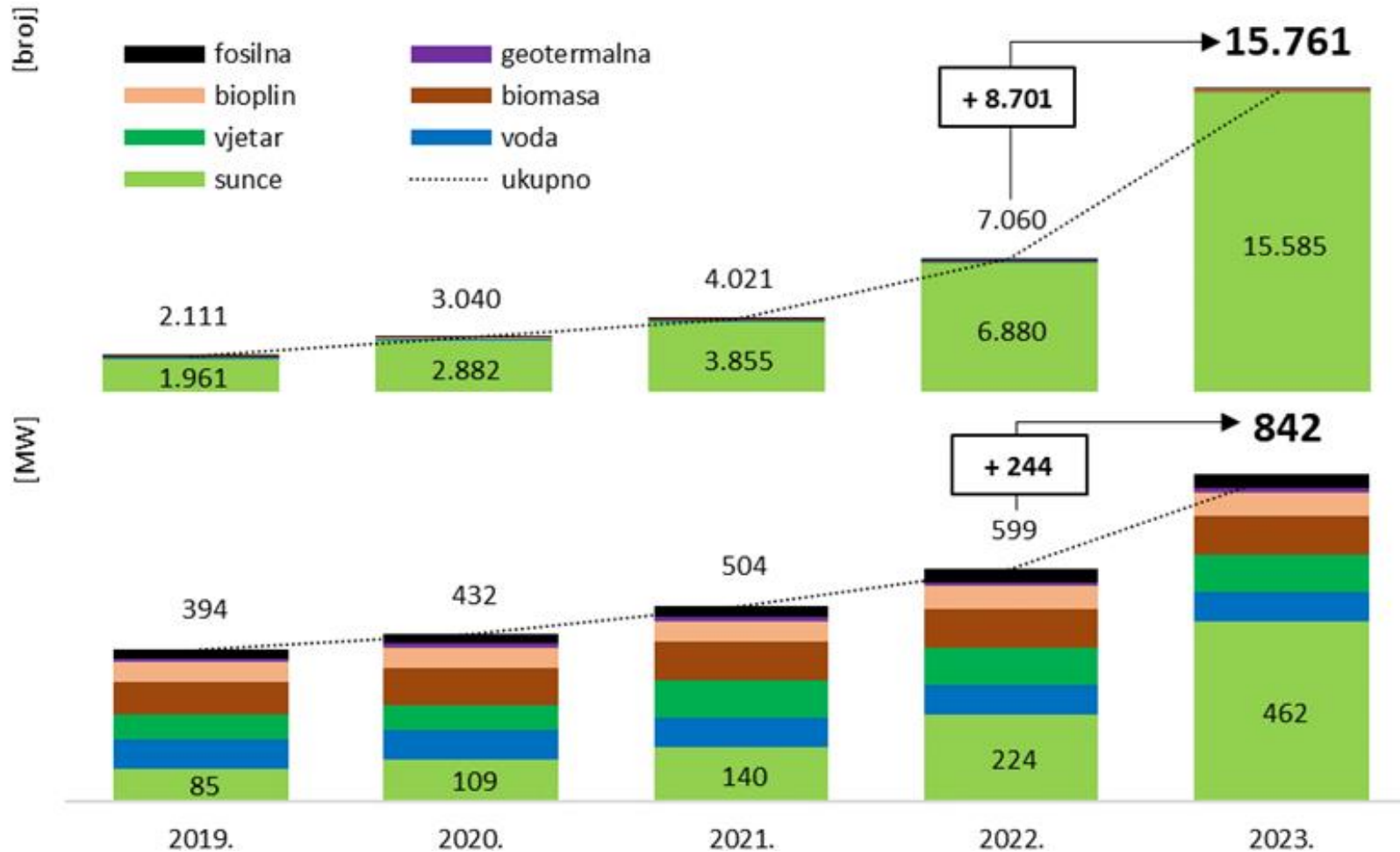

Izvor: HOPS, HEP-ODS, Obrada: HERA za GI 203.

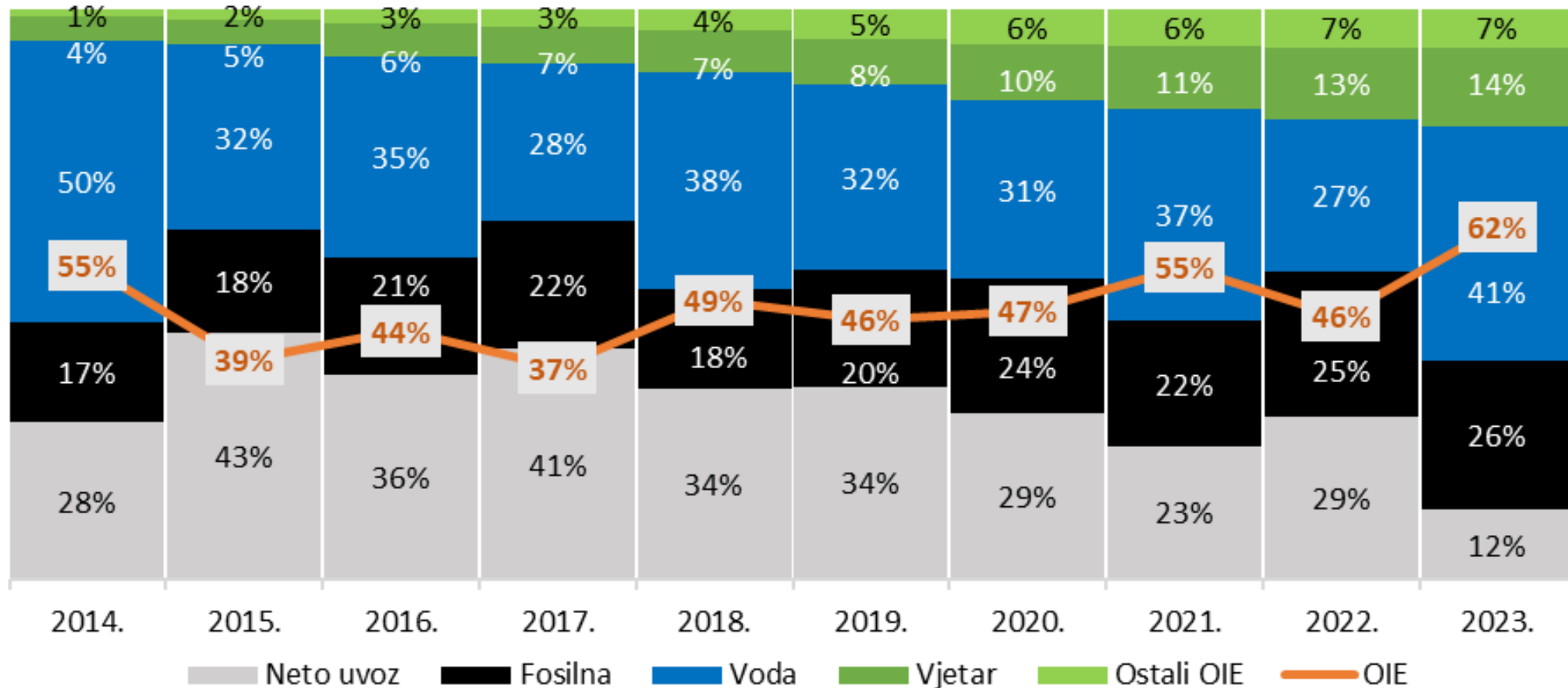
Broj i priključna snaga u smjeru predaje u mrežu Kupaca s vlastitom proizvodnjom na kraju 2023. godine

Broj i priključna snaga distribuiranih izvora električne energije na kraju 2023.

Udio pojedinih izvora električne energije predane u mrežu iz pojedinih primarnih izvora i neto uvoza za potrebe hrvatskog EES-a od 2014. do 2023.

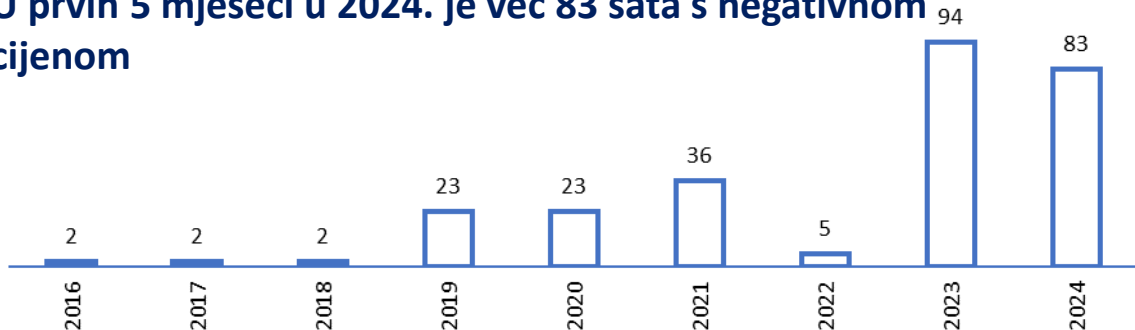

Izvor: HOPS, HEP-ODS, Obrada: HERA za GI 203.

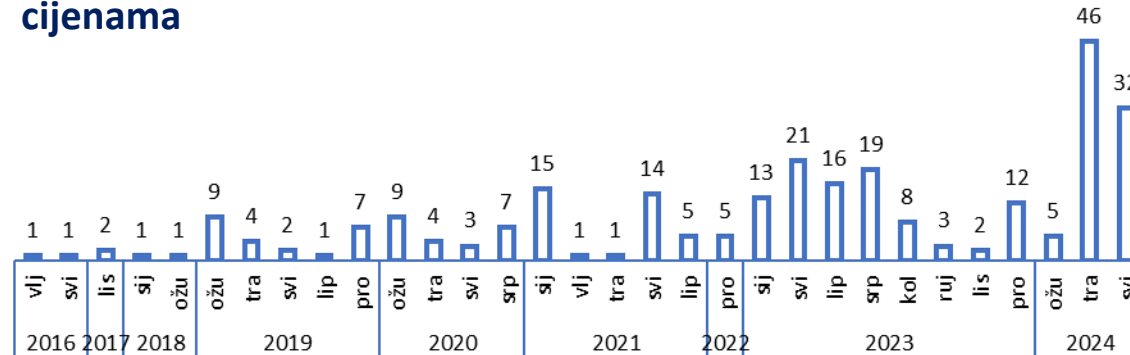

Broj sati godišnje s negativnim cijenama na CROPEX-u je u porastu

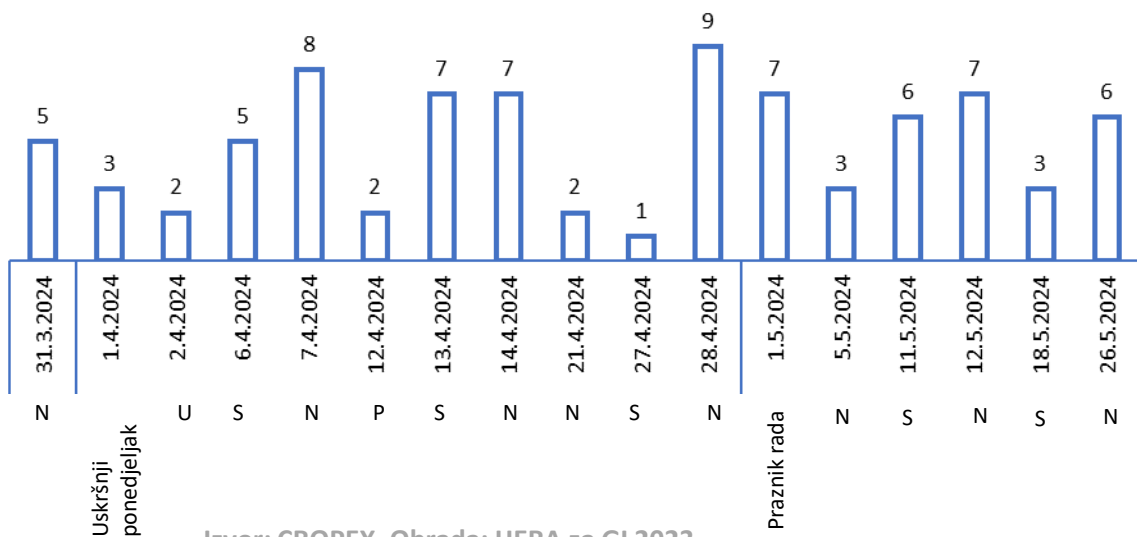
U prvih 5 mjeseci u 2024. je već 83 sata s negativnom cijenom

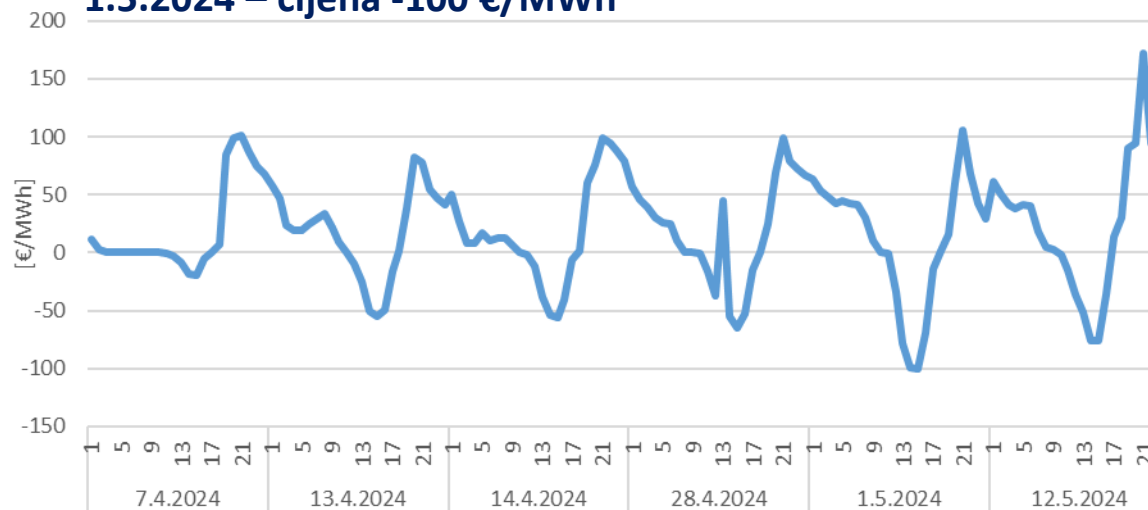
U prvih 5. mjeseci 2024. travanj vodi po broju sati s negativnim cijenama

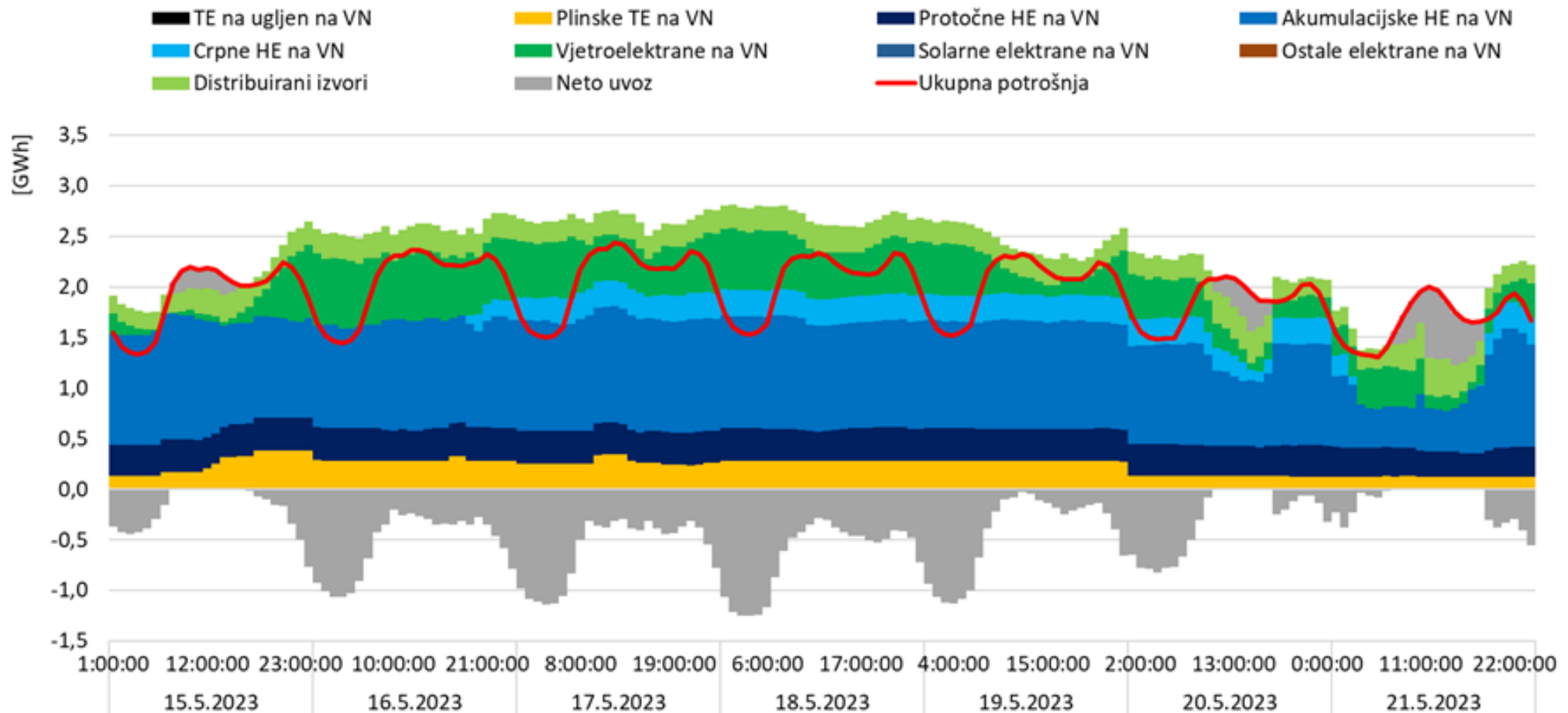
Negativne cijene se događaju uglavnom subotom, nedjeljom i praznikom

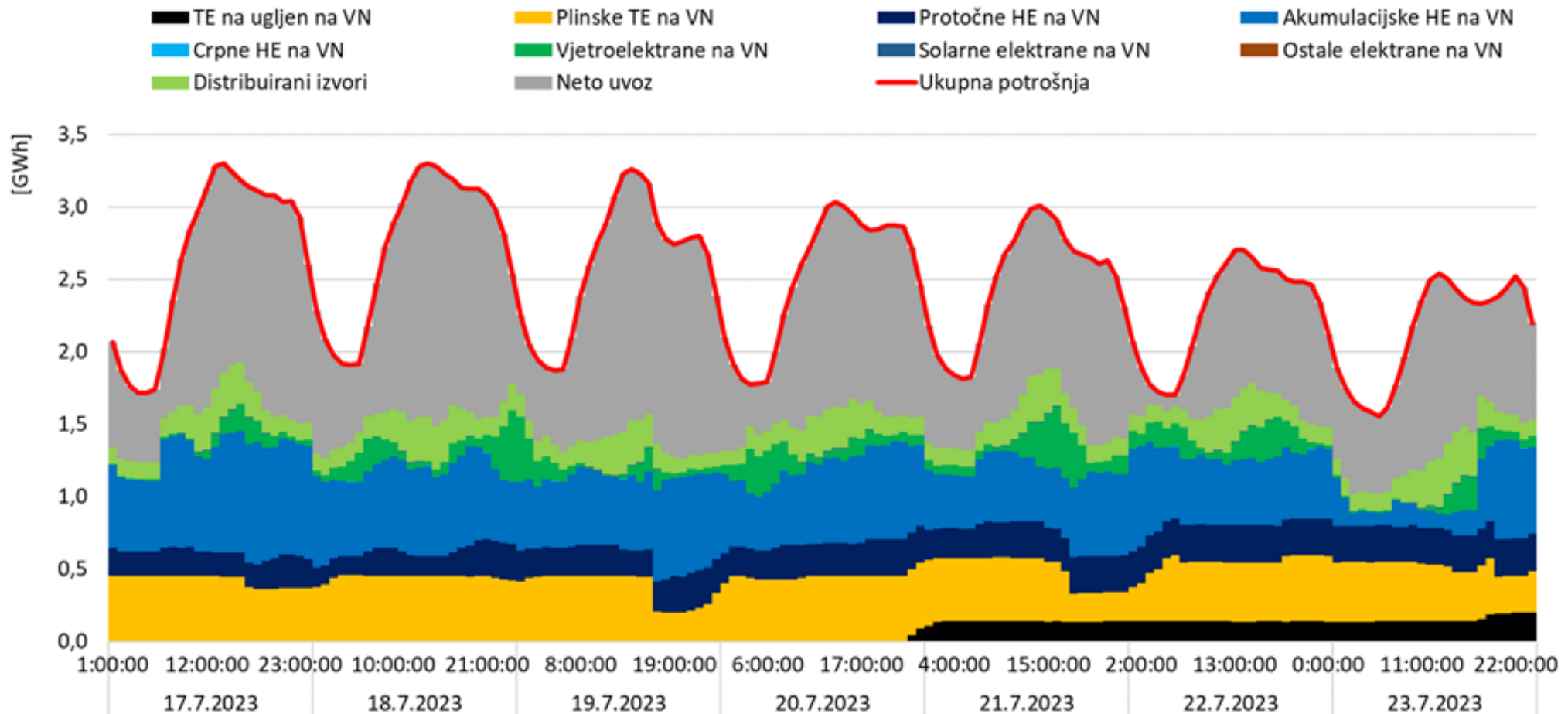
7.4.2024 – tijekom noći pučinske VE, tijekom dana SE 1.5.2024 – cijena -100 €/MWh

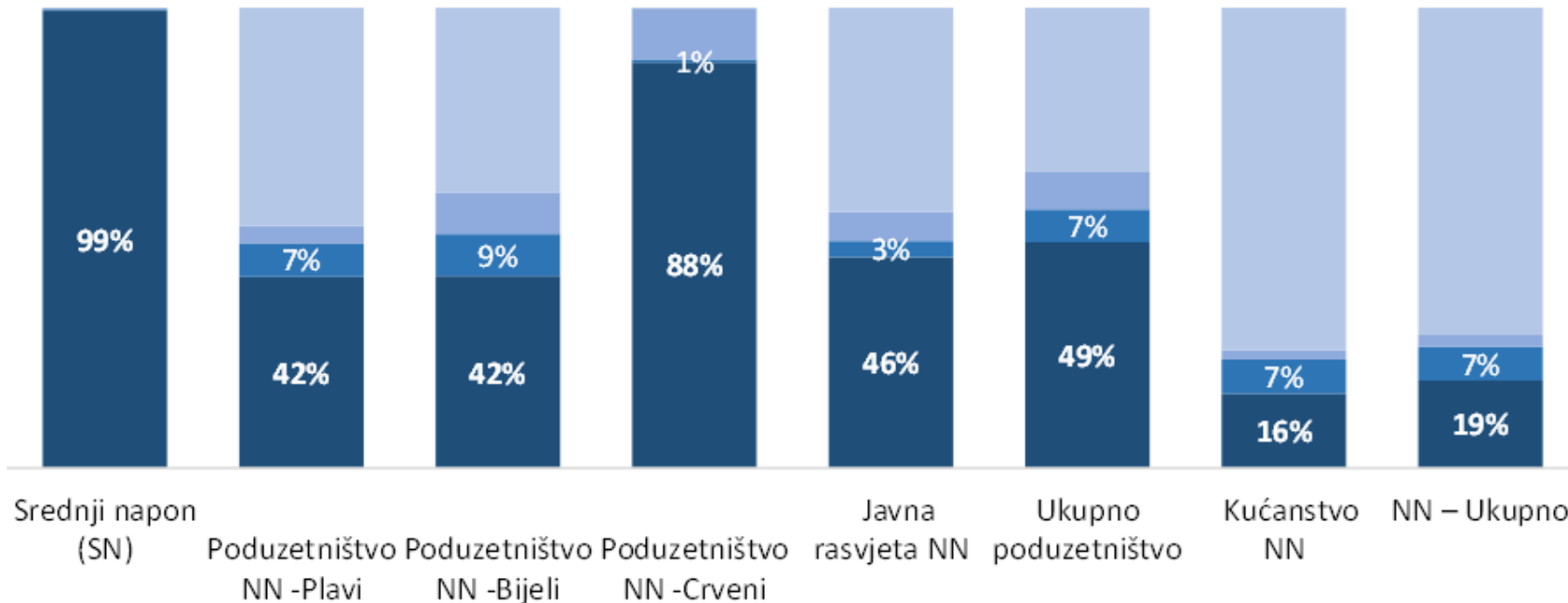
Satne vrijednosti proizvodnje i potrošnje električne energije hrvatskog EES-a u 2023., u tjednu kada je ostvaren veliki neto izvoz

Satne vrijednosti proizvodnje i potrošnje električne energije hrvatskog EES- a u 2023., u tjednu kada je ostvaren veliki neto uvoz

Udio ukupno ugrađenih naprednih brojila na kraju 2023. godine

- Ostala brojila
- Elektronička brojila koja nisu napredna, ali su u sustavu daljinskog očitavanja
- Napredna brojila koja nisu u sustavu daljinskog očitavanja
- Napredna brojila u sustavu daljinskog očitavanja

Kako potaknuti investicije u PSE?

Procjena potreba za fleksibilnošću na nacionalnoj razini (EMD → Uredba 943)

Poticanje operatora sustava na korištenje fleksibilnosti kroz tarifne metodologije (10G planovi i fleksibilnost)

Otvaranje tržišta PU rezerve snage (FCR, aFRR, mFRR), nefrekvencijskih PU i usluga fleksibilnosti za upravljanje zagušenjima

Uključivanje u međunarodne platforme za aktivaciju energije uravnoteženja (MARI-mFRR, PICASSO-aFRR)

Prilagodba zakonodavnog okvira (ZOTEE, OU, mrežna pravila, pravila o upravljanju zagušenjima, POUEES...)

Ukidanje intervencija u maloprodajne cijene

Državne subvencije, uvođenje mehanizma kapaciteta (NRAA, ERAA)